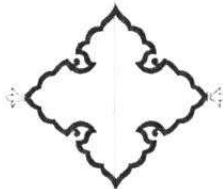

**نقش و تأثیر فرهنگ و تمدن ایرانی
بر فرهنگ و تمدن اسلامی**

www.ketab.ir

دکتر سید محی‌الدین خلخالی

سرشناسه	: خلخال، سید محی الدین، ۱۳۶۷-
عنوان و نام پدیدآور	: نقش و تأثیر فرهنگ و تمدن ایرانی بر فرهنگ و تمدن اسلامی / سید محی الدین خلخال.
مشخصات نشر	: تهران: آرمان پژوهان، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۴۳۸ ص.: مصور.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۵۶۸-۴۳-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۴۲۵] - ۴۳۸: همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: تمدن اسلامی - تأثیر ایران
موضوع	: Islamic Civilization - Iranian influences
موضوع	: فرهنگ ایرانی - تاریخ
موضوع	: Culture, Iranian -- History
رده‌بندی کنگره	: DS ۳۷/۸۲
رده‌بندی دیویی	: ۰۹۷۶۱/۹۰۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۴۳۵۴۹۴
اطلاعات رکوردشناسی کتابشناسی	: فیبا

انتشارات آرمان پژوهان

نقش و تأثیر فرهنگ و تمدن ایرانی بر فرهنگ و تمدن اسلامی

مؤلف: دکتر سید محی الدین خلخال

انتشارات: آرمان پژوهان

صفحه‌آرا: نسیم امیری

طراح جلد: آرمان پژوهان

چاپ اول: ۱۴۰۰

قیمت: ۸۵۰۰۰ تومان

تیراژ: ۱۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۵۶۸-۴۳-۱

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای انتشارات آرمان پژوهان محفوظ است.

نشانی: تهران، میدان انقلاب، ضلع جنوب شرقی، پلاک ۱۷ (ساختمان مترجمان)، طبقه سوم، واحد ۵.

(۱۰ خط ویژه) ۰۲۱-۶۶۴۹۷۶۰۲

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱
------------	---

بخش اول

نقش سیاسی ایرانیان بر تمدن اسلامی

فصل اول: دوره خلفای راشدین.....	۵
شیوه اداره جامعه اسلامی توسط خلفای راشدین.....	۵
اقتباسات اداری و سیاسی خلفای راشدین.....	۸
شیوه حکومت سلمان فارسی به عنوان اولین ایرانی در مداین.....	۱۶
فصل دوم: دوران بنی امیه.....	۱۹
شیوه اداره قلمرو مسلمانان توسط خلفای اموی.....	۱۹
نحوه برخورد امویان با مردم ایران.....	۲۳
دستاوردهای سیاسی و اداری ایرانیان در دستگاه خلفای اموی.....	۲۸
فصل سوم: دوران عباسیان.....	۳۳
نحوه شرکت در قیام‌های ضد اموی.....	۳۳
نقش و جایگاه ایرانیان در به قدرت رساندن عباسیان.....	۳۶
شیوه برخورد عباسیان با مردم ایران.....	۴۰
اقتباسات سیاسی اداری دولت عباسی از ایرانیان.....	۴۴

۵۴	جایگاه خاندان‌های ایرانی در تشکیلات سیاسی اداری عباسیان
۵۴	برامکه و جایگاه آنان در تمدن اسلامی
۵۹	سرخسپیان و نقش آنان در دولت عباسیان
۶۳	فصل چهارم: دوران نوبختیان و آل زیار
۶۳	پیشینه تاریخی نوبختیان
۶۴	فرهیختگان خاندان نوبختی
۶۴	ابوسهل نوبخت
۶۵	فرزندان ابوسهل نوبخت
۶۶	ابواسحاق نوبختی
۶۶	ابوسهل اسماعیل بن علی بن اسماعیل نوبختی
۶۷	ابوالقاسم حسین بن روح نوبختی
۶۸	نوبختیان و گسترش فرهنگ و تمدن ایرانی - اسلامی
۶۹	بنی موسی
۷۱	فعالیت‌ها و آثار علمی بنی موسی
۷۳	آل زیار
۷۴	اوضاع فرهنگی و اجتماعی در زمان آل زیار
۷۷	فصل پنجم: دوران آل بویه
۷۷	آل بویه
۷۷	خاستگاه جغرافیایی و نسب آل بویه
۷۹	اسلام آوردن دیلمیان
۸۰	بویه و فرزندان
۸۰	دلایل پیشرفت آل بویه
۸۱	خدمات فرهنگی و مذهبی آل بویه
۸۲	وزارت در خاندان بویه
۸۳	تعیین دو وزیر بصورت همزمان
۸۴	وظایف و اختیارات وزرا
۸۵	وزیران نامی آل بویه
۸۸	فرهنگ و تمدن در عصر آل بویه

بخش دوم نقش علمی ایرانیان بر تمدن اسلامی

فصل اول: نقش و جایگاه جندی شاپور.....	۹۷
موقعیت و نحوه تأسیس این مرکز علمی.....	۹۷
وضعیت علمی جندی شاپور پس از اسلام در قرون اول و دوم هجری.....	۹۹
تأثیرات این مرکز علمی بر تمدن اسلامی.....	۱۰۱
فصل دوم: تأثیر زبان و ادب فارسی در عربی.....	۱۰۷
آشنایی با پیشینه‌ی زبان عربی و زبان‌های ایرانی.....	۱۰۷
زبان عربی از دسته زبان‌های سامی.....	۱۰۷
لهجه‌های عربی.....	۱۰۸
زبان‌های ایرانی.....	۱۰۹
زبان پهلوی.....	۱۰۹
زبان فارسی دری.....	۱۱۰
خط در زبان عربی.....	۱۱۱
ادب فارسی و نفوذ به عربی.....	۱۱۲
ادبیات داستانی و تاریخی و تأثیر در زبان و ادب عربی.....	۱۱۳
ادبیات اخلاقی در ایران و تأثیر در زبان و ادب عربی.....	۱۱۴
پند ایرانی و نفوذ به زبان عربی.....	۱۱۴
ایرانیان و شعر عرب.....	۱۱۶
لغات فارسی در زبان عربی.....	۱۱۸
تعریب.....	۱۲۱
راه‌های ورود لغات فارسی در عربی.....	۱۲۲
مهاجرت.....	۱۲۲
سفرهای تجاری و سیاحتی.....	۱۲۳
ترجمه و نقل کتب پهلوی به عربی.....	۱۲۳
ایرانیان و تدوین علم نحو و علم لغت.....	۱۲۴
علم لغت در دو شهر بصره و کوفه.....	۱۲۵
اصول نامه نگاری و تقلید از ایرانیان.....	۱۲۷

۱۲۹	توقیع
۱۳۰	عبدالحمید کاتب و نثر عربی
۱۳۳	فصل سوم: نهضت ترجمه
	گفتار اول: دوره اول نهضت ترجمه «از ظهور عباسیان تا آغاز خلافت مأمون (۱۹۸ - ۱۳۲ ق / ۸۱۳ - ۷۵۰ م)»
۱۳۳	در آمدی بر نقش ایرانیان در نهضت عباسی
۱۳۷	خلفای عباسی در ارتباط با مترجمان ایرانی تا اواسط قرن چهارم هجری
۱۴۵	معرفی مترجمین ایرانی قرن دوم هجری و تحلیل و بررسی آثارشان
۱۴۵	جبله بن سالم
۱۴۶	ابومحمد عبد الله بن مُقَفَّع
۱۵۶	آبان بن عبدالحمید
۱۵۷	سهل رَبن طبری
۱۵۹	ابوالحسن علی بن زیاد تمیمی
۱۶۰	ابواسحاق ابراهیم بن حبیب فزاری
۱۶۲	ابویحیی البطریق
۱۶۳	ابوحفص عُمر بن فَرَّحان
۱۶۴	بهرام بن مردانشاه
۱۶۵	محمد بن بهرام بن مطیار اصفهانی
۱۶۶	دیگر مترجمان ایرانی دوره اول
۱۶۷	گفتار دوم: دوره دوم نهضت ترجمه «از آغاز خلافت مأمون تا خلافت مقتدر بالله»
۱۶۷	بیت الحکمه
۱۶۷	ساختار و کارکرد بیت الحکمه در تمدن اسلامی
۱۷۴	بررسی عملکرد مترجمان ایرانی در بیت الحکمه
۱۷۴	رؤسای ایرانی بیت الحکمه
۱۷۸	نقش کارمندان ایرانی بیت الحکمه در روند توسعه تمدن اسلامی
۱۸۵	معرفی مترجمین ایرانی قرن سوم هجری و تحلیل و بررسی آثارشان
۱۸۵	محمد بن جهم برمکی
۱۸۶	عباس بن سعید جوهری
۱۸۸	ابوزکریا یوحنا (یحیی) بن ماسویه

مقدمه

در طول تاریخ کشورهایی که دارای تمدن‌های بزرگی بوده‌اند، اگر چه بر اثر هجوم اقوام و قبایل گوناگون از میان رفته‌اند ولی آثار و دستاوردهای تمدنی آن‌ها باقی مانده به طوری که قوم غالب ناچار بوده است برای تثبیت و تداوم حاکمیت خود از تجارب و آثار فرهنگی قوم منصوب استفاده کند. هر تمدنی که در جهان شکل گرفته است خود زاییدن تمدن‌های قبلی و حاصل تلاش و عملکرد مخیرکن و اندیشمندان آن تمدن بوده و هر تمدن جدیدی میراث تمدن پیشین را در خود دارد و از آنها برای پویایی و پیشرفت خود استفاده‌های گرانبهایی نموده است چنان که غالباً بعضی عناصر فرهنگی و تمدنی سابق در پوشش تمدن جدید تداوم یافته‌اند. بنابراین تمدن اسلامی زمانی قدرت و گسترش یافت که متولیان آن برای احیاء و پویایی و ادامه قدرت سیاسی خود با تسامح و تعادل از تمدن و فرهنگ سایر ملت‌ها بهره بردند و با استفاده از دستاوردهای دیگر تمدن‌ها، تمدن اسلامی را شکل دادند.

با فتح ایران به دست اعراب مسلمان و گسترش آن به سایر نقاط جهان ملل و اقوام گوناگونی در تحت سیطره و قلمرو دولت اسلام قرار گرفتند و دولت بزرگ اسلامی را تشکیل دادند، ایرانیان اگرچه از لحاظ سیاسی شکست خوردند و سرزمین‌هایشان زیر سلطه اعراب مسلمان در آمد اما از آنجا که آنان دارای فرهنگ و تمدنی کهن و غنی بودند نه تنها از لحاظ معنوی شکست خوردند بلکه به زودی خود را باز یافته و از شوک و بهت ناشی از فروپاشی دولت‌شان خارج شده و میراث گرانبهای فرهنگی و تمدنی خود را در پرتو آیین جدید با جلوه و غنای بیشتری عرضه کرده و تکامل بخشیدند، با روی کار آمدن عباسیان که به یاری ایرانیان بر مسند خلافت نشستند، ایرانیان بیش از گذشته با نفوذ در دیوان و دستگاه آنان

نقش و تأثیر خود را به اشکال و شیوه‌های گوناگون در فرهنگ و تمدن اسلامی برجای گذاشته و باعث رونق فرهنگ و تمدن اسلامی شدند. در این میان نقش فرهنگ و تمدن ایرانی از جایگاه مهم و برجسته‌ای نسبت به اقوام و ملل دیگر برخوردار می‌باشد، علاقه‌مندی به مطالعه و پژوهش در حوزه فرهنگ و تمدن و نقش حساس آن انگیزه نگارنده این سطور را در انتخاب موضوع این پژوهش برانگیخت. کتاب فوق در ۴ بخش عمده و در ۱۹ فصل نگارش شده است.